

หลักรัฐศาสตร์ (PPA 1101)

ภาคเรียนที่ 1 /2560

ผู้สอน อาจารย์ ดร.ณัฐพล ใจจริง
สาขาการปกครองท้องถิ่น

แนวการศึกษา การเมือง

1. The Philosophical Tradition
2. The Empirical Tradition
3. The Scientific Tradition

The Philosophical Tradition

- เริ่ม สมัยกรีกโบราณ --- ปรัชญาการเมือง(**political philosophy**)

สนใจการตั้งคำถามหลักในเชิงคุณค่า(**normative**) เช่น **should , ought , must** มากกว่า มันคือ อะไร (**what**)

Plato / Aristotle บุกเบิกการศึกษาการเมืองแบบปรัชญาการเมือง

The Philosophical Tradition

- **Philosophy**

เน้น การหลุดพ้น

การหนีไปจากสังคม

การพ้นไปจากโลก

มีท่าทีเบื่อหน่ายโลก

โลกนี้ไม่มีค่าใด มีชีวิต

กับพระเจ้าและชีวิตหลังความตาย

- / **Political Philosophy**

/ การอยู่ร่วมกัน

/ กติกาการอยู่ร่วมกัน

/ การมีชีวิตที่ดี **good life**

แนวการศึกษาเน้นการเสนอถึง ภาวะที่ควรจะเป็น

The Empirical Tradition

- มีความเก่าแก่ ไม่น้อยกว่า แบบแรก ถอยกลับไปในยุคกรีกได้
- สนใจการศึกษาในเชิงสถาบันทางการเมือง (**Political Institution**)
  - สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (**realistic**) ศิลปการปกครอง (**statecraft**) เช่น

Machiavelli -- ผู้ปกครองควรเป็นทั้งราชสีห์และหมาจิ้งจอก

Montesquieu — การแบ่งแยกอำนาจ อำนาจไม่ควรกระจุกตัว
ต้องกระจายออก มีการคานอำนาจกัน

แนวทางการศึกษานี้ เน้น การพรรณนาสิ่งที่ดำรงอยู่ วิเคราะห์และอธิบาย
สิ่งที่ดำรงอยู่และที่ควรจะเป็น

The Empirical Tradition

- ต่อมาใน ศตวรรษที่ 19 --- **Auguste Comte**

positivism

Social Science

The Scientific Tradition

การศึกษาการเมืองในเชิงวิทยาศาสตร์

คำถามหลัก คือ **What**

1870 **Political Science** --- Oxford , Paris ,
Columbia

1906--- The American Political Science
Review

ความนิยมในการนำ **Science** เข้าสู่การศึกษาการเมืองขึ้นถึงจุด
สูงสุดในช่วง 1950-1960

The Scientific Tradition

- การวิเคราะห์มุ่งศึกษาสิ่งที่ประจักษ์ มุ่งพฤติกรรม
(**behavioralism**) ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์
ศึกษา พฤติกรรมการเลือกตั้ง พฤติกรรมนักการเมือง
วิธีการศึกษา **methodology** – the natural science
  - quantitative
  - empirical
  - **value free**

แนวการศึกษาการเมืองในปัจจุบัน ----

Post- behavioral science

- การศึกษาแบบ **The Scientific Tradition / behavioralism** เริ่มเสื่อมลง คือ เกิดคำถามว่า การเมืองศึกษาด้วยวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยปลอดจากคุณค่า ความเชื่อได้หรือไม่
- การศึกษา การเมือง เพียงแค่ มันคืออะไร(**what**) เพียงพอไหม หรือ การเมืองนอกจากจะรู้ว่ามันคืออะไรแล้ว ควรจะเปลี่ยนให้มันดีขึ้น/มันควรเป็นเช่นไร (**should / ought**)

แนวการศึกษาการเมืองในปัจจุบัน ----

Post- behavioral science

การกลับมาของ คุณค่า(**value**) เพื่อปรับปรุงการเมืองให้ดีขึ้น

การกลับมาของ **The Philosophical Tradition** และ

The Empirical Tradition โดยเฉพาะ **Political
Institution**

ทำไมเราต้องศึกษาวิชารัฐศาสตร์

รัฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

- ผลกระทบจากการกระทำและการตัดสินใจของรัฐต่อชีวิตของประชาชน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
- การบริหารอำนาจของบุคคลหรือกลุ่มคนหนึ่งเหนือบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น

ความหมายและลักษณะของวิชารัฐศาสตร์

- Political Science => Science of the Polis

Science = ศาสตร์

Polis = เมือง

- รัฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาลักษณะ วัตถุประสงค์และการจัดองค์กรของรัฐระบบการเมืองการปกครองและสถาบันทางการเมืองการปกครองทั้งหลาย

ความหมายและลักษณะของวิชารัฐศาสตร์ (ต่อ)

รัฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับอำนาจ การเมือง และรัฐ

- อำนาจ => พลังที่จะสามารถทำให้คนหรือกลุ่มคนอื่นทำตามความต้องการของเราได้
- การเมือง => เป็นเรื่องของการได้มาซึ่งอำนาจในการตัดสินใจว่า ใครจะได้อะไร เท่าไหร่ เมื่อใด และอย่างไร

ข้อแตกต่างระหว่างรัฐศาสตร์กับการเมือง

รัฐศาสตร์ มีเนื้อหาสาระครอบคลุมถึงความหมายที่เกี่ยวกับ **รัฐ**
การปกครอง และการเมือง

- รัฐ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอำนาจสูงสุดของรัฐ
- การปกครอง เป็นการศึกษาการจัดระเบียบความสัมพันธ์
ทางอำนาจระหว่างองค์กรการปกครองของรัฐ

ข้อแตกต่างระหว่างรัฐศาสตร์กับการเมือง (ต่อ)

- การเมือง เป็นการศึกษาการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของรัฐ

ทั้งสามส่วนมีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกัน คือการอธิบายถึงแนวทางและวิธีการในการคุ้มครองรักษาความอยู่รอดของส่วนรวมและประชาชนโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเอกราชอธิปไตยของรัฐ

ข้อแตกต่างระหว่างรัฐศาสตร์กับการเมือง (ต่อ)

“การเมือง” สามารถหมายถึง

- สิ่งที่รัฐบาลทำ เช่น นโยบาย กฎหมายต่างๆ
- ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างปัจเจกบุคคลและ/หรือกลุ่มคน

การเมืองและรัฐศาสตร์ มีความแตกต่างอยู่ที่ขอบเขตการศึกษา
ความซับซ้อนของระเบียบวิธีและแนวทางการศึกษา องค์ความรู้
การอธิบาย สถานะและเป้าหมายของการเป็นศาสตร์

วิชารัฐศาสตร์ คือ

- การศึกษาเกี่ยวกับ ความหมาย ความเป็นมา ขอบข่ายของ การศึกษารัฐศาสตร์ วิธีการของรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐศาสตร์กับศาสตร์ทางสังคมอื่นๆ ขอบเขตการศึกษาจะ ครอบคลุมถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ทางรัฐศาสตร์โดยสังเขป ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับบุคคล สถาบันการเมือง กระบวนการทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

What is Politics การเมืองคืออะไร

- วัตถุประสงค์ในการศึกษา
  1. อะไร คือ ความหมายของคำว่าการเมือง
  2. จะเข้าใจการเมืองได้อย่างไร
  3. จะศึกษาการเมืองในฐานะวิชาการได้อย่างไร

ความหมายของคำว่า การเมือง

- ความหมายอย่างกว้าง- การเมือง คือ กิจกรรมของประชาชนที่รักษา / แก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักการทั่วไปในการอยู่ร่วมกัน
- ในทางวิชาการนั้น **Politics** เป็นเรื่อง **Conflict / Cooperation**

ความหมายของคำว่า การเมือง

- 1. politics as the art of government
- 2. politics as public affair
- 3. politics as compromise and consensus
- 4. politics as power and the distribution of resource

politics as the art of government

- Polis politics
(Greeks)

ทั่วไปแล้ว ----การเมือง มักจะเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับรัฐ(**State**)
ในทางวิชาการ--- การเมืองจะศึกษา ที่มุ่งที่ตัวบุคคล และกลไกของ
รัฐบาล(**government**) และอำนาจหน้าที่ (**authority**)

politics as public affair

- public life or public affairs

Political ---- non political

Public ---- Private

Aristotle --- politics “man is by nature a political animal” good life

politics as public affair

- Public---

Public realm

Politics , commerce
work , art, culture

- Private

Personal realm
family ,
domestic life

politics as public affair

- Public

- State ,

- apparatus of government

- Private

- Civil Society ,

- autonomous bodies , bussiness , trade unions, clubs , families

politics as compromise and consensus

- การเมือง คือ การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง(**conflict**) ด้วยการประนีประนอม(**compromise**)

การเมือง คือ ศิลปะของความเป็นไปได้(**the art of the possible**)

การเมืองจึงเป็นการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการสันติ เช่น การพูดคุย การถกเถียง ความเห็นพ้อง การเลือกตั้ง

politics as power and the distribution of resource

- Adrian Leftwich – politics is the heart of all collective social activity , formal and informal, public and private , on all human groups , Institutions and society.

politics as power and the distribution of resource

- **Harold Lasswell**– การเมือง เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความหลากหลายและความขัดแย้ง แต่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการจัดสรรทรัพยากร สิ่งมีค่าที่มีอยู่อย่างจำกัด สำหรับมนุษย์ที่มีความต้องการและกิเลสที่ไม่จำกัด ดังนั้น การเมืองจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงการแย่งชิง ทรัพยากร ส่วน อำนาจ(**power**) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการต่อสู้กันเพื่อที่จะควบคุมการเมือง

politics as power and the distribution of resource

- พวกสตรีนิยม (**feminist**) สนใจความเป็นการเมือง(**the political**) ที่เกิดขึ้นจากการกีดกันสตรีออกไปจากชีวิตทางการเมือง สตรีในคติโบราณ มีชีวิตอยู่แต่ใน **private sphere** เท่านั้น ตรงข้ามกับบุรุษ ที่มีชีวิตทางการเมือง **public sphere**

อำนาจ **power** คือ อะไร

- 1. decision making
- 2. agenda setting
- 3. thought control

วิชารัฐศาสตร์ไทย เกิดขึ้นเมื่อใด

- นักวิชาการมีความเห็น 3 แนวทาง
- 1. เริ่มในสมัย รัชกาลที่ 5 — ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ
- 2. ย้อนกลับไปได้ถึงสมัยสุโขทัย — สมเกียรติ วันทะนะ
- 3. เริ่มภายหลังการปฏิวัติ 2475 — นครินทร์ เมฆไตรรัตน์

วิชารัฐศาสตร์เริ่มในสมัย รัชกาลที่ 5 –

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

- บางที่เรียก “รัฐศาสตร์แบบพระพุทธเจ้าหลวง”

ในสมัย รัชกาลที่ 5 มีการสร้างสถานศึกษาสมัยใหม่ จากเดิม เรียนที่ วัด เป็น โรงเรียนวิชาชีพ เช่น ร.ร.นายร้อยทหารบก (2430) ร.ร.กฎหมาย (2440) ร.ร.มหาดเล็กหลวง(2445)มีแผนกรัฐสุประศาสนศาสตร์

โรงเรียนวิชาชีพในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชเน้น การผลิตขุนนาง ผู้รับใช้กษัตริย์ในการปกครองราษฎร

การเรียน เน้นแต่ระเบียบวินัย ความสามัคคี การเชื่อฟังผู้อาวุโส เน้น การปกครอง(**government**) มิได้พูดถึงสิทธิเสรีภาพ การจำกัด อำนาจอรัฐ และการมีส่วนร่วม การแข่งขันแย่ง(**politics**)เป็นเรื่อง ปกติ แต่เน้น การจัดระเบียบให้ง่ายในการปกครองเท่านั้น

วิชารัฐศาสตร์เริ่มในสมัย รัชกาลที่ 5 – ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ดังนั้น การเรียนวิชาเหล่านั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 หาได้พูดถึง สิทธิ เสรีภาพของประชาชน การแบ่งแยกอำนาจ การเรียนกฎหมาย ปกครอง กฎหมายรัฐธรรมนูญ(การจำกัดอำนาจรัฐ)ที่จะทำลาย ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชในขณะนั้น

บางคนเห็นว่า วิชารัฐศาสตร์แบบนี้ เป็นเพียง “ศิลปะของการ ปกครอง”(Statecraft)เท่านั้น เน้นการสอนในหมู่นชนชั้นนำ (elite)

วิชารัฐศาสตร์ย้อนกลับไปได้ถึงสมัยสุโขทัย — สมเกียรติ วันทะนะ

- วิชารัฐศาสตร์ไทย ก่อนหน้าตั้งแต่ สุโขทัย-รัชกาลที่ 5 เป็น การเน้นการปกครองซึ่งเป็นหน้าที่ของชนชั้นสูง

วิชารัฐศาสตร์เริ่มหลังการปฏิวัติ 2475 — นครินทร์ เมฆไตรรัตน์

- บริบทของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราช(**Absolute Monarchy**) เป็นระบอบประชาธิปไตย (**Democracy**) การเปลี่ยนสถานะของราษฎร ไพร่ฟ้า (**subject**) ให้เป็นพลเมือง(**citizen**)

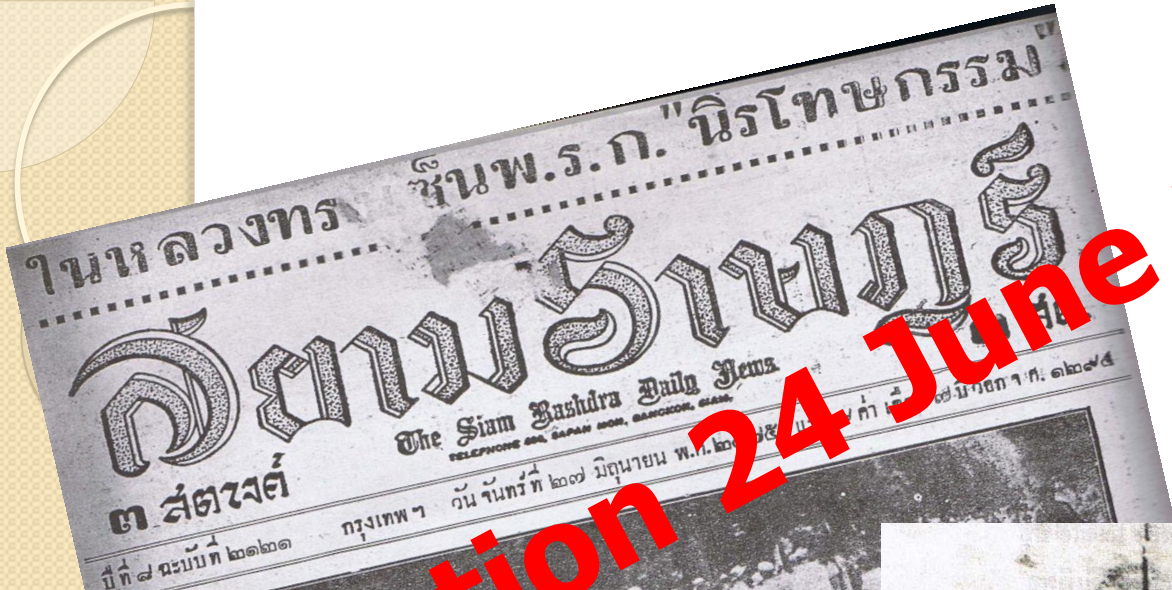
บรรยากาศของเสรีภาพ ความเสมอภาค การจำกัดอำนาจของรัฐ การมีรัฐธรรมนูญ

ความจำเป็นของการผลิตพลเมืองที่มีความรู้ในการเมืองการปกครอง กฎหมายให้เพิ่มปริมาณอย่างกว้างขวาง

สมบูรณาญาสิทธิราช

Revolution 24 June 1932

The PEOPLE'S PARTY

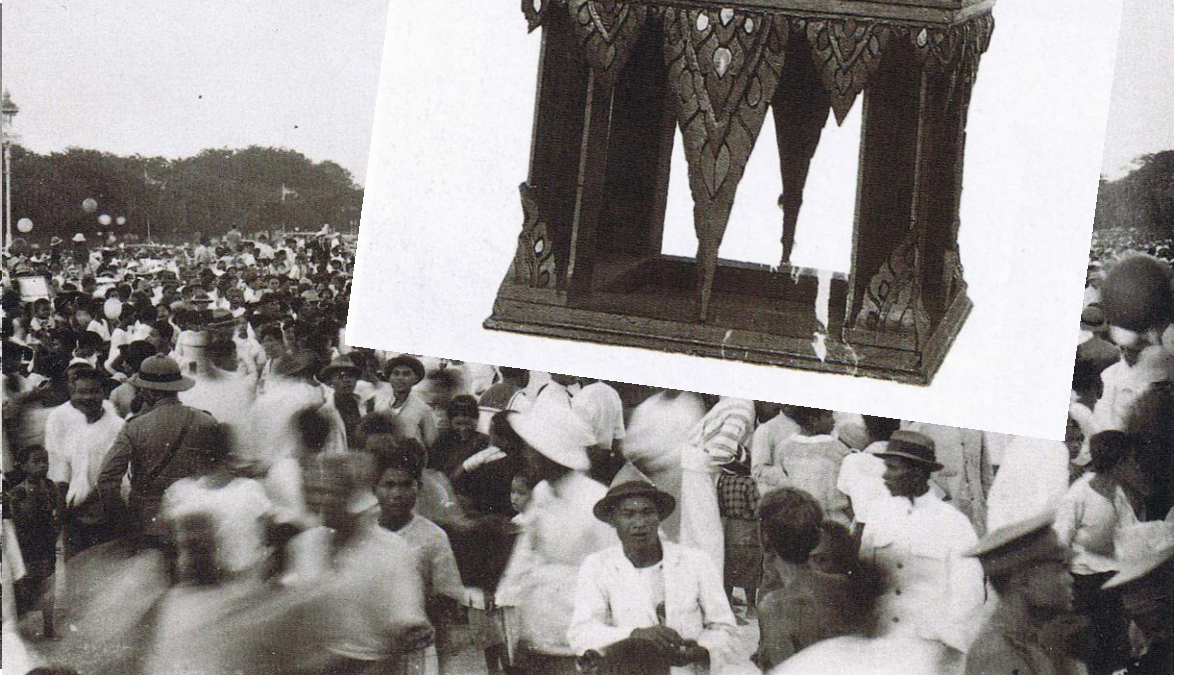

การปฏิวัติ

24 มิถุนายน 2475

Constitution 10 December 1932

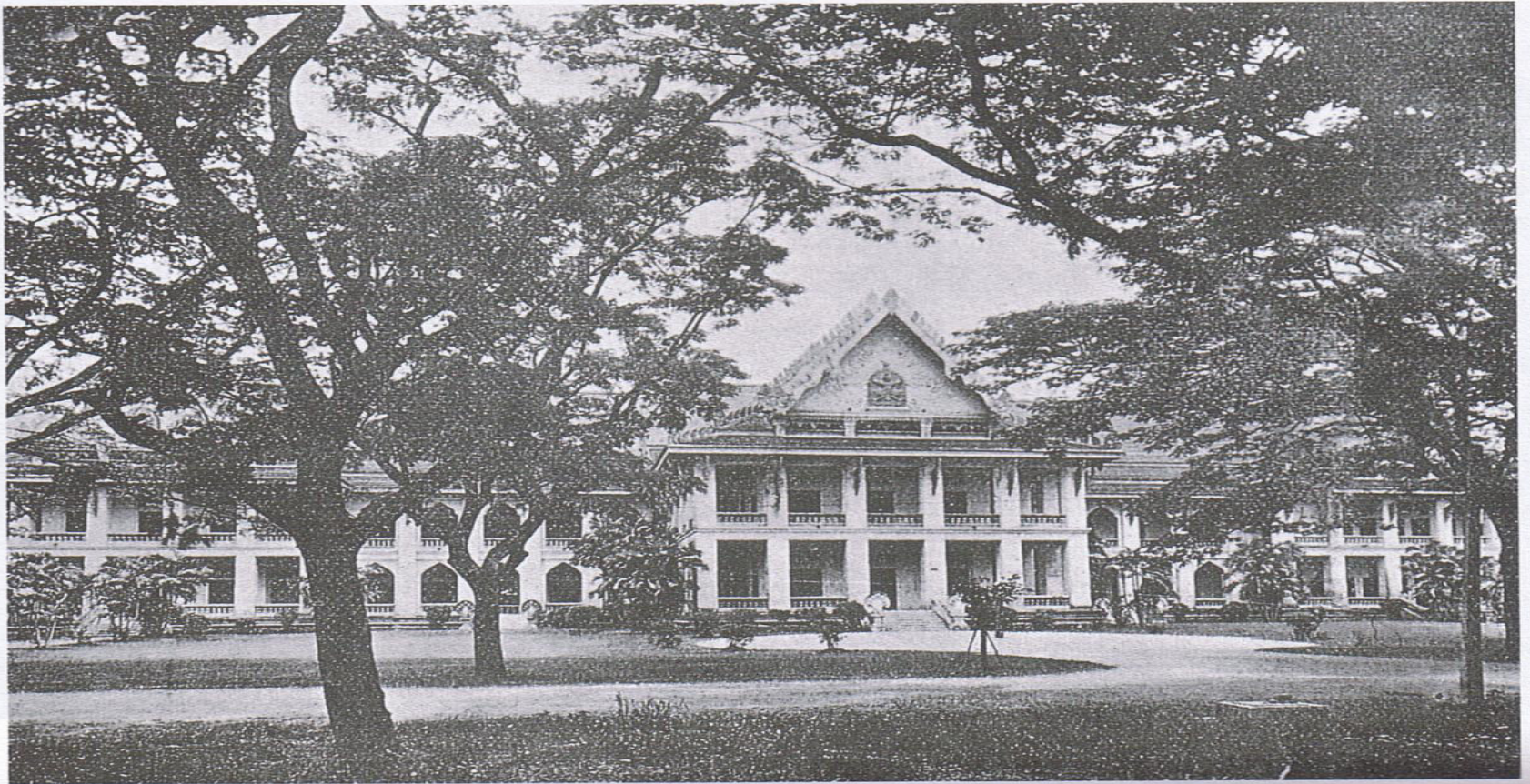

พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งใช้เป็นที่ประชุมของสภาผู้แทนราษฎร

สถาบันอุดมศึกษาที่เกิดในระบบอบก่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีการผลิตบัณฑิตอย่างจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับการ ปกครองที่เน้นการปกครองโดยชนชั้นสูง

สถิติแสดงจำนวนนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งสอบไล่ได้ปริญญา
ตั้งแต่ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

แพทยศาสตร์	๑๖	๑๔	๑๖	๒๓	๒๘	๓๔	๑๘
อักษรศาสตร์	-	-	-	๓๓	๑๗	๒๗	๔๔
วิทยาศาสตร์	-	-	-	๗	๔	๘	๖
วิศวกรรมศาสตร์	-	-	-	๓๘	๒	๑๔	๑๒
ปี	๒๔๗๕	๒๔๗๖	๒๔๗๗	๒๔๗๘	๒๔๗๙	๒๔๘๐	๒๔๘๑

นอกจากนี้ยังมีผู้สำเร็จชั้นอนุปริญญาของแผนกต่าง ๆ อีก

สถาบันการศึกษา(ตั้ง 2477)ที่เน้นการผลิตพลเมืองที่มี
ความรู้จำนวนมาก สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

ปริมาณการผลิตบัณฑิตที่เพิ่มสูงขึ้น

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้สำเร็จปริญญาตรี (ธรรมศาสตร์บัณฑิต)

พ.ศ. ๒๔๗๗

๑๙ คน

พ.ศ. ๒๔๗๘

๑๓๗ "

พ.ศ. ๒๔๗๙

๑๒๖ "

พ.ศ. ๒๔๘๐

๑๓๘ "

พ.ศ. ๒๔๘๑

๑๖๕ "

= ๑๐ คน

การศึกษาวิชารัฐศาสตร์หลังการปฏิวัติ 2475

- ตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (2477) ให้เสรีภาพในการเข้าเรียน ไม่จำกัดเฉพาะลูกหลานชนชั้นสูง
- เน้นการเรียนไปในทางกฎหมายและสถาบันการเมือง (**Legal and Institutionalism**) เป็นอิทธิพลของการแสวงหาความรู้ทางรัฐศาสตร์แบบยุโรป
- วิชาที่เรียนที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มี การเรียนวิชา รัฐศาสตร์ รัฐธรรมนูญ กฎหมายต่างๆ และเศรษฐศาสตร์
- ให้ปริญญาบัตร “ธรรมศาสตร์บัณฑิต” เน้น การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้แบบกว้างๆ รอบด้าน
- ยังไม่มีการจัดตั้งคณะรัฐศาสตร์

การศึกษาวิชารัฐศาสตร์หลังการปฏิวัติ 2475

- 2491 การจัดตั้งคณะรัฐศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์
- 2492 การจัดตั้งคณะรัฐศาสตร์ ที่ธรรมศาสตร์

รัฐศาสตร์ไทยภายใต้อิทธิพลการแสวงหาความรู้แบบ อเมริกัน(**American Era**)

- การศึกษาได้เปลี่ยนจากแนวกฎหมายและสถาบันการเมือง (**Legal and Institutionalism**) ไปสู่ การศึกษาที่เน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือแนวพฤติกรรมศาสตร์ (**Behavioral Science**) มากขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ 2510
- เป็นการศึกษาที่ไม่ให้ความสนใจกับสถาบันการเมือง ระบบอบการเมืองที่พึงจะเป็น แต่สนใจการอธิบายสิ่งที่เป็นอยู่ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ(**quantitative**) นำไปสู่ความคับแคบ และตกต่ำลง

วิชารัฐศาสตร์ในปัจจุบัน - การทบทวนตนเอง

- ยอมรับว่า การศึกษารัฐศาสตร์มีหลายวิธีการ ตั้งแต่วิธีการทางปรัชญาการเมือง กฎหมายและสถาบันการเมือง วิธีการแบบวิทยาศาสตร์ ไม่มีวิธีการใดเข้าถึงอำนาจครอบงำการศึกษาเพียงแบบเดียว
- การศึกษารัฐศาสตร์ มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ(**Inter-disciplinary**) ผสมผสานหลายศาสตร์เข้าหากัน
- การศึกษารัฐศาสตร์ให้ความสนใจเรื่องกว้างขวางขึ้น จากเดิมมุ่งเน้นที่การปกครอง เช่น ศึกษา รัฐ รัฐบาลกลาง สถาบันการเมือง พรรคการเมือง ไปสู่ประเด็น การปกครองท้องถิ่น และเรื่องการเมือง (**politics**) มากขึ้น เช่น ความไม่เท่าเทียมของประชาชน การเมืองของการจัดการสิ่งแวดล้อม การกดขี่ทางเพศ การเมืองในชีวิตประจำวัน ฯลฯ